

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

2020. február 15.

**STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ**

1. Görög-római hitvilág

- a) [1]:Héra [2]:Zeusz (elemenként 0,5 pont)
b) 1. Pallasz Athéné 2. Hermész 3. Apollón 4. Poszeidón (elemenként 0,5 pont)
c) mitológia/mítoszok (1 pont)

2. Az athéni demokrácia fénykora

- a) népgyűlés (0,5 pont)
b) esküdtbírótság (0,5 pont)
c) sztratégosz (0,5 pont)
d) areioszpagosz *Elfogadható még a Vének Tanácsa (0,5 pont)*
e) sztratégosz; A hadsereg vezetője volt. *Más válasz is elfogadható, amely tartalmazza, hogy a hadsereg legfőbb vezetője volt (elemenként 0,5 pont)*
f) helyi adókból/kikötői forgalomból vagy kereskedelemből/laurioni ezüstbányákból/déloszi szövetségből származó haszonból. (elemenként 0,5 pont)

3. Magyarság vándorlása

- a) (elemenként 0,5 pont)

Leírás	Név	Betűjel
Honfoglalás előtti utolsó szállásterület/ A besenyők rátámadtak az Etelközben maradt magyarokra, akik az erdélyi hágókon átkelve menekültek előlük.	Etelköz	A
A finnugor népek őshazájának területén emelkedő hegység, melynek lábától indult a magyar vándorlás. / Julianus barát által elnevezett terület.	Magna Hungaria, Baskíria	C
A Don folyótól az Azovi-tengerig fekvő, Kazár Birodalom fennhatósága alá tartozó terület.	Levédia	B

- b) Árpád fejedelem (0,5 pont)

4. Tatárjárás utáni társadalom

- a) A. (1 pont)
b) C. (1 pont)
c) Kunok/kun népcsoport (1 pont)
d) IV. Béla a tatárjárás utáni, romba dőlt ország helyzetét stabilizálta, intézkedéseivel sikeresen rendezte a társadalmi, gazdasági és hadügyi problémákat, újjáépítve az országot. Pl. kővárak építésével, a különböző népcsoportok betelepítésével. *Bármilyen másik válasz elfogadható, amely tartalmazza IV. Béla tatárjárás utáni törekvéseit. (1 pont)*

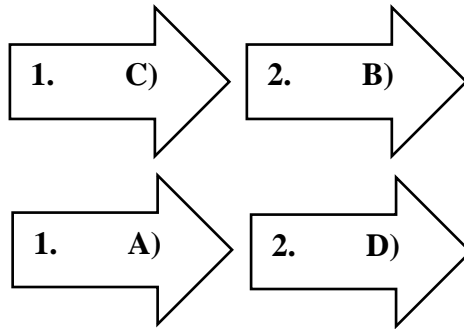
5. Nyugati és keleti kereszténység

- a) 1054, pátriárka, Bizánci Birodalom, ortodox (elemenként 0,5 pont)

b) Keleten a bizánci császár hívta össze és elnökölt a zsinatokon/A Bizánci császár nevezte ki a pátriárkát/a keleti papokra nem vonatkozott a cölibátus/a keleti kereszténység nem maradt egységes, hanem részekre bomlott/A nyugati kereszténység székhelye Rómában volt, míg a keletié Konstantinápolyban. *Egyéb helyes válasz is elfogadható. (1 pont)*

6. I. Károly gazdaságpolitikája

a) *(elemenként 0,5 pont) A sorok sorrendje felcserélhető*

b) Bányanyitási láz vette kezdetét az urbura harmadának a földesúrhoz való kerülése miatt, ami fellendítette az ország arany és ezüstkitermelését, jelentős kincstári jövedelmet teremtve ezzel

A korban az arany Európában kitermelt mennyiségének 1/3-át, míg az ezüstnek az 1/4-ét termelték ki Magyarországon, tehát jelentőssé vált a nemesfém export, melyhez erős gazdaság kapcsolódott. *(1 pont)*

c) Besztercebánya, Körmöcbánya, Selmecebánya. *Más, a korban alapított bányaváros is elfogadható (elemenként 0,5 pont)*

7. Angol alkotmányos monarchia

a) *(elemenként 0,5 pont)*

Állítások	IGAZ	HAMIS
Az 1689-es Jognyilatkozatot azért alkották meg, hogy véget vessenek a már több évtizede tartó belharcoknak Angliában	X	
A 1689-es Jognyilatkozatban kimondták a teljes szólás és vallásszabadságot Angliában.		X
A Jognyilatkozatnak köszönhetően Angliában 1689-től parlamentáris demokrácia jött létre.		X
Ahhoz, hogy egy törvény életbe léphessen, azt előbb az alsóháznak, majd a Lordok Házának is meg kell szavaznia, ezután a királynak jóvá kell azt hagynia.	X	
A korszakban kizárólag két meghatározó párt volt Angliában, a Tory és a Whig.	X	

A bíróság is a király felügyelete alá tartozott, így nem valósult meg a hatalmi ágak szétválasztása.		X
Adott körülmények esetén, az uralkodónak joga van felosztatnia a parlamentet.	X	
A létrejövő választási rendszer ugyan liberális elveken alapult, azonban életkori, nemi, és vagyoni cenzust vezettek be, így az állampolgárok csak nagyon kis százaléka jutott szavazati joghoz.	X	

b) A király jogkörébe tartozik a miniszterelnök és a hadsereg vezetőjének kinevezése, továbbá a törvények szentesítése és a parlament összehívása, illetve felosztatása, de a király hatalma csak jelképes az alkotmányos monarchia esetében, tehát nem gyakorol tényleges hatalmat. *Hasonló megfogalmazás is elfogadható, amely tartalmazza, hogy a király csak jelképes hatalmat gyakorol. (1 pont)*

8. A Rákóczi-szabadságharc

- a)** Átmeneti, király nélküli állapot (1 pont)
b) 1; 3; 3; 4 (elemenként 0,5 pont)
c) A; B; C (helyes sorrend 1 pont)

9. Az ipari forradalmak (összesen 7 pont)

a) (elemenként 0,5 pont)

	Forrás betűjele
I. ipari forradalom	A, C, D H, K
II. ipari forradalom	B, E, F, G, I
Egyik sem	J
Mindkettő	

- b)** városiasodás/urbanizáció (0,5 pont)
c) A gyár esetében is megosztottak a munkafolyamatok, azonban megjelenik a gépek szerepe, így tehát felváltja kézimunkát a gépesítés. (1 pont)

10. XVIII. századi demográfiai változások

- a)** török kor háborúi/Rákóczi-szabadságharc/járványok (1 pont)
b) svábok (1 pont)
c) adókedvezmények, szabad vallásgyakorlás, lakóhely és eszközök biztosítása (elemenként 0,5 pont)
d) aláhúzendó: nőtt; relatív (elemenként 0,5 pont)

11. Magyar reformkor (*elemenként 0,5 pont*)

Politikus	Források, állítások betűjelei
Kossuth Lajos	B), D), F),
Széchenyi István	C), E), G)
Egyik sem	H), A)

12. Munkaviszony

- a)** Döntés előtt a munkáltató kötelessége tájékoztatni és megtárgyalni a munkavállalókkal, valamint munkavédelmi képviselőkkel a változtatást, vagy ismertetni az egészségre és biztonságra kiható következményeit. *Bármilyen hasonló válasz elfogadható (1 pont)*
- b)** Az adatvédelmi előírások betartása esetén. *(1 pont)*
- c)** heti 40 óra *(0,5 pont)*
- d)** 107065 Forintot visz haza *(0,5 pont)*
- e)** aláhúzendó: igaz *(1 pont)*

13. A középkori céhes ipar működése.

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a középkori céheket, azok működését és a legfontosabb céhszabályokat mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a céhek a kora középkorban, a városokban jöttek létre Nyugat-Európában, majd később Közép-Európában is megjelentek, és egészen a 16. századig jelentős szerepük volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: céh, város, szabályzat, mester, legény, inas, kontár, remekmű, vándorút.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a forrás alapján, hogy a különböző céheknek szigorú szabályzatai voltak: például szabályozták a munkaidőt, a munkafolyamatokat, a dolgozók számát, árakat. Ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz. pl. annak érdekében hoztak szabályokat, hogy elkerüljék a céhen belüli versenyt és a túltermelést, biztosítsák a piacot az iparosok számára.	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai központú gondolkodás	E1 Rögzíti a céh fogalmát (azonos foglalkozásúak érdekvédelmi szervezete) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl: a céh tagjai nagyon jó minőségű terméket állítottak elő, azonban ez drága és lassú folyamat volt vagy a munkafolyamatok nem voltak megosztva, az adott terméket egyedül készítette a céhmester).	0–3
	E2 Rögzít egy céhekkel kapcsolatos tulajdonságot (pl. üldözték a kontárokat - azokat az iparosokat, akik nem kerültek be a céhbe vagy a céhek fontos szerepet töltek be a városok életében – például a városfal védelme) és megállapítja, hogy a mesterré válás hosszú folyamat volt, elérése komoly presztízzsel járt (inaskodás, vándorút, mesterremek elkészítése).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

14. Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapkérdései.

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapvető kérdéseit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a felvilágosodás a XVII–XVIII. század eszmerendszere, és rögzít egy térbeli elemet a témához kapcsolódóan (pl. Franciaországban teljesedett ki, az Emberi és polgári jogok nyilatkozatát a francia forradalom során adták ki). <i>vagy</i> Rögzíti, hogy a dokumentumot 1789. augusztus 26-án adták ki.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. felvilágosodás, emberi jogok, jogegyenlőség / törvény előtti egyenlőség, népfelség elve, hatalmi ágak.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás valamely lényegi elemét (az emberi és polgári jogok mindenkit megilletnek, amiket csak a törvények korlátozhatnak) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megemlíti az emberi/természetes jogokat: élet, szabadság, tulajdon <i>vagy</i> megemlíti egy történelmi előzményt - például Locke eszméi/ az Egyesült Államok Függetlenségi nyilatkozata). <i>vagy</i> Rögzíti a forrás más lényegi elemét (pl. büntetést csak a törvények által hozhatnak; a vádlottat az ítéletig nem sújthatják büntetéssel) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. így érvényesül a törvény előtti egyenlőség).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti a nyilatkozatban megjelenő emberi / természetes jogokat, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. vallás- / lelkiismereti szabadság, szólás- / sajtószabadság; megmagyarázza, hogy ezek elidegeníthetetlen jogok; majd tisztázza a jogegyenlőség elvének fogalmát is <i>vagy</i> megemlíti és párhuzamot von az Emberi és polgári jogok nyilatkozata és az amerikai Függetlenségi Nyilatkozat között).	0–3
	E2 Rögzíti valamelyik újonnan megjelenő politikai alapelvet (pl. népfelség elve, társadalmi szerződés, hatalmi ágak szétválasztása), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megkülönbözteti a hatalmi ágakat, amik az alkotmányosság alapjait biztosítják <i>vagy</i> megemlíti Montesquieu és Rousseau munkásságát előzményként).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

15.A feladat Szent István uralkodásával kapcsolatos

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Szent István egyházszerező tevékenységét mutatja be. Válaszaiban a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy I. (Szent) István 997-1038 között uralkodott. (Uralkodásának kezdetéhez az 1000 vagy 1001 is elfogadható, amennyiben társítja azt a koronázásával) és a Magyar Királyság uralkodója volt.	0–2
	T2 Rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. Esztergom lett a magyar egyházszerző központja, vagy Magyarország a keleti és nyugati kereszténység határán helyezkedett el, vagy említ legalább két egyházmegyét).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: egyház, kereszténység, király, állam, templom, törvény.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: püspök, püspökség, érsek, érsekség, tized, pogány, egyházmegye.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Az első forrás alapján rögzíti, hogy Istvánt 1000-ben Szilveszter pápa királlyá koronázta Esztergomban és megállapítja, hogy ezzel a kereszténység lett az államvallás a Magyar Királyságban, vagy ezzel István lett a magyar keresztény egyház védelmezője.	0–3
	F2 A második forrás alapján rögzíti, hogy Szent István bevezette a tizedet, majd kifejti annak jelentését (A termény (jövedelem) egy tized részének adó formájában való felajánlása az egyház részére).	0–3
	F3 A harmadik forrás alapján rögzíti, hogy István törvényeket hozott az egyházvédelemmel kapcsolatban, és megállapítja, ennek tartalma szerint vasárnaponként kötelező volt templomba járni, és ott megfelelően viselkedni <i>vagy</i> megállapítja, hogy a templomba járás alól felmentettek voltak a tűz őrzői.	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzít egyet az alábbi, István által kiadott, egyházra vonatkozó törvények közül (pl. vasárnaponként tilos volt dolgozni <i>vagy</i> kötelező volt az egyházi börtök tartása <i>vagy</i> minden 10. faluban templomot kellett építeni <i>vagy</i> István területeket és eszközöket adományozott az egyháznak <i>vagy</i> tilos volt a pogány szertartásokat végezni). Ezek alapján megállapítja, hogy István célja ezzel a magyar egyházszerző megerősítése volt.	0–3
	E2 Rögzíti, hogy István egyházmegyéket szervezett, tehát püspökségeket és érsekségeket hozott létre és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl: A magyar	0–3

	<p>egyház vezetője az esztergomi érsek volt <i>vagy</i> 10 egyházmegyét hozott létre, melyből 2 érseki rangot kapott – Esztergom és Kalocsa - <i>vagy</i> a magyar egyház függetlenné vált a német egyháztól).</p>	
	<p>E3 Rögzíti a kereszténység felvételének jelentőségét (pl: A Magyar Királyság a keresztény Európa része lett <i>vagy</i> ezzel a Magyar Királyság a Német-római Császárság szövetségese lett <i>vagy</i> fontos volt a királyi hatalom megerősítése szempontjából), és erre vonatkozóan érdemi megállapítást tesz (pl: Innentől kezdve, az ország uralkodóit évszázadokon át megkoronázták <i>vagy</i> ekkor rakták le a magyar katolikus egyház alapköveit, melynek köszönhetően az a mai napig fenn tudott maradni).</p>	0–3
	<p>E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–3
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

16. Mária Terézia uralkodása.

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia felvilágosult abszolutista kormányzását mutatja be. A vizsgázó az elemzés során bemutatja intézkedéseit, kitér arra, hogy ezek fényében miért tekinthető felvilágosult abszolutista uralkodónak. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít egy, a témával kapcsolatos alapvető dátumot (pl.: Mária Terézia uralkodásához kapcsolódóan - 1740-1780; Urbárium – 1767 <i>vagy</i> A felvilágosult abszolutizmus korát Magyarországon Mária Terézia uralmának második felétől, 1765-től II. József haláláig, 1790-ig számítjuk).	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a korban az uralkodó, Mária Terézia birodalma kiterjedt a Magyar Királyság és a Habsburg örökös tartományok térségére is, tehát Magyarország a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: tartomány, rendelet társadalom, gazdaság, reform, kiváltság, országgyűlés, jobbágy, robot, manufaktúrák.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: felvilágosult abszolutizmus, urbárium, majorság, oktatási reform, örökös tartományok, rendek.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényegi tény a szöveg alapján (pl. Kaunitz a nemesség megadóztatását tervezte), és tesz egy érdemi megállapítást ezzel kapcsolatban (pl. ez abszolutista törekvéseket tükröz vagy az örökös tartományokban bevezették a nemesség megadóztatását, azonban Magyarországon az ország rendi különállása megkötötte Mária Terézia kezét).	0–3
	F2 Rögzíti Mária Terézia vámrendeletét (1754) és egy lényegi megállapítást tesz ezzel kapcsolatban (pl. mivel a magyar nemesség megadóztatása nem jöhetett szóba a jövedelmeket az újfajta vámrendszerrel igyekeztek pótolni <i>vagy</i> A magyar nyersanyagok számára biztos felvevő piacot biztosítottak az osztrák területek <i>vagy</i> Az intézkedés tovább növelte a Magyar Királyság agrárország jellegét).	0–3
	F3 A harmadik forrás alapján rögzíti a Ratio Educationis, azaz Mária Terézia oktatási rendeletét (1777) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. felvilágosult gondolkodásra vall, fontosnak tartotta a szellemi nevelést <i>vagy</i> Az iskolák megmaradtak az egyház irányítása alatt, azonban az oktatás állami irányítás alá került <i>vagy</i> kötelezővé tette az iskolalátogatást, azonban ez a valóságban nem realizálódott <i>vagy</i> majd Eötvös József alatt kerül bevezetésre a tankötelezettség).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Mária Terézia, amikor a rendek segítségét kérte az osztrák örökösödési háború során a rendek megszavazták a háborúhoz szükséges újoncokat és adót; és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mária Terézia idején tudott megszilárdulni hazánkban a Habsburg-dinasztia <i>vagy</i> a 7 éves háború során megváltozott a nemesek és Mária Terézia viszonya).	0–3
	E2 Rögzíti Mária Terézia jobbágy- / úrbéri rendeletét (1767) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mária Terézia egységesítette a jobbágyterheket, mivel a birtokosok igyekeztek növelni majorságaik területét a jobbágytelkek rovására, <i>vagy</i> a majorsági földeket a jobbágyoknak kellett művelni, ami a robotterhek növekedésével járt <i>vagy</i> a rendeletre kiemelt szükség volt, mivel a növekvő adóterhek miatt lázadások törtek ki a jobbágyok körében).	0–3
	E3 Rögzíti a felvilágosult abszolutizmus lényegi elemeit, ezzel kapcsolatban megállapítást tesz (pl. Kaunitz korlátozta a rendek jelentőségét és az úrbéri rendelet / jobbágyrendelet is erre utal <i>vagy</i> a felvilágosult eszme megjelenik a modernizációs intézkedésekben, mint a Ratio Educationis <i>vagy</i> Mária Terézia rendeletekkel kormányzott, amely az abszolutista kormányzásra jellemző).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33